

Dr Urszula Markowska-Manista
Aleksandra Niedźwiedzka-Wardak

Efektywność kształcenia...

Jeżeli zależy nam na efektywności kształcenia, musimy mieć świadomość wielorakich uwarunkowań tego procesu¹. Jednym z czynników wpływających na efektywność procesu kształcenia jest jego systemowość, co w naszym rozumieniu oznacza wsparcie przekazu edukacyjnego odpowiednią strukturą i mechanizmami funkcjonującymi na terenie szkoły bądź innej placówki edukacyjnej. Chodzi o to, aby wszystkie elementy konstytuujące szkołę (zarówno w wymiarze fizycznym – przestrzeń szkoły – osobowym, jak i ideowym) były ze sobą możliwie najbardziej spójne i wzajemnie wzmacniały swój edukacyjny przekaz. Spójrzmy na ten problem w kontekście wychowania ekologicznego. Jeśli ograniczymy je do wybranych godzin wychowawczych, krótkotrwałych akcji/działań (jednorazowych bądź cyklicznych) na terenie szkoły, to wpływ na postawy dzieci i młodzieży (a także innych środowisk) będzie bardzo niewielki. Jeśli jednakże uczynimy szkołę przyjazną środowisku naturalnemu, gdzie struktura i mechanizmy funkcjonowania będą wynikały z troski o owo bliskie i odległe (w znaczeniu geograficznym) środowisko naturalne (np. poprzez ograniczanie wytwarzania oraz segregację śmieci, oszczędność surowców, promowanie jazdy rowerem i komunikacją miejską zamiast samochodem itd.), wtedy przekaz ten będzie czytelny, wiarygodny i silny. Najważniejszy w tym przypadku jest przykład własny dyrektora, nauczycieli i innych pracowników szkoły.

Kolejnym ważnym czynnikiem sprzyjającym efektywności kształcenia jest jasne i realistyczne określenie jego celów, które powinny uwzględniać obecne i antycypowane potrzeby tak ucznia, jak i zmieniającego się społeczeństwa, w którym żyje. Cele te powinny być czytelne dla wszystkich podmiotów tego procesu (nauczyciele, uczniowie, rodzice), a każdy z nich powinien rozumieć potrzebę i wagę dążenia do ich osiągnięcia oraz mieć poczucie wagi swojej w nim roli.

Warto wskazać również na wagę celowego, świadomego i racjonalnego wykorzystania mediów jako środków dydaktycznych. Dysponując obecnie zróżnicowanym i bogatym wachlarzem różnorodnych mediów (od tradycyjnych, takich jak drukowana książka, po medium szczególnie zaawansowane technicznie, stwarzające największe możliwości, czyli multimedialny i interaktywny komputer podłączony do Internetu), możemy wybierać i łączyć je w dowolny sposób, mając jednak na względzie charakter tworzywa wykorzystywanych mediów (np. tworzywem/językiem filmu jest obraz, kolor, dźwięk, itd.), ich oddziaływanie na odbiorcę, zarówno możliwości, jak i ograniczenia ich zastosowania, zagrożenia, jakie mogą stwarzać, specyfikę klasy oraz prezentowanego zagadnienia. Podsumowując: kompetencje medialne, które są rozumiane jako *harmonijna wiedza, rozumienie, wartościowanie, i sprawne posługiwanie się mediami*², są niezbędne nauczycielowi po to, by w jak najlepszy sposób przekazać uczniom treści kształcenia przedmiotowego (media jako środki dydaktyczne), ale również, by przekazać ją swoim uczniom, umożliwiając im tym samym stawanie się świadomymi, odpowiedzialnymi i twórczymi ich użytkownikami, przygotowanymi m.in. do samokształcenia przy ich wsparciu (rola tej formy zdobywania wiedzy i umiejętności będzie wciąż rosła, zwłaszcza w kontekście edukacji permanentnej).

Ostatnim elementem, na który pragniemy zwrócić uwagę, jest uszczegółowienie postulatu znajomości klasy oraz ucznia i środowiska, w jakim wzrasta, pod kątem różnorodności i odmienności kulturowej. Kompetencje międzykulturowe mogą stać się pomocne w komunikowaniu się, rozwiązaniu konfliktów kulturowych, pokonywaniu trudności wynikających ze spotkania w obliczu diametralnie różnych kodów kulturowych. Tego typu działania wymagają *wysiłku poznawczego i polegają na uczeniu się właściwego rozpoznawania i pod-*

¹ O zagadnieniu tym szeroko i wyczerpująco pisali m.in. Kazimierz Denek, Janusz Gnitecki czy Zygmunt Wiatrowski.

² Strykowski W. *Pedagogika medialna*, t. 2, Warszawa 2007, s. 214. Szczegółowy zakres każdej z kompetencji opisany jest w cytowanej książce na stronach 214-216.

miotowego odnoszenia się do podstawowych różnic w charakterystycznym dla różnorodnych kultur sposobie postrzegania świata³.

Monika Koszyńska podkreśla, że do kształcenia kompetencji interkulturowych, często wymienianych w międzynarodowych deklaracjach wśród kluczowych rezultatów nauczania, nie potrzebujemy przedstawicieli odległych kultur Azji i Pacyfiku⁴, wystarczy nam zróżnicowanie najbliższych środowisk. Kształcenie tych kompetencji ułatwia budowanie podmiotowych relacji dialogowych, pozwala uczniowi na odnalezienie swojego miejsca wśród Swoich i kulturowo Innych, a nauczycielowi – drogi dotarcia i oddziaływania na ucznia z poszanowaniem jego odrębności i godności. W tym miejscu nie sposób pominąć faktu, że kluczową rolę dla efektywnej edukacji międzykulturowej odgrywają nie tylko standardowe kompetencje nauczyciela, ale również subiektywna postawa wobec różnorodności i odmienności kulturowej oraz własnego zaplecza kulturowego.

Podsumowując, chcielibyśmy zwrócić uwagę na zagadnienie tworzenia systemu i mechanizmów działania wspierających przekaz edukacyjny, prawidłowe formułowanie celów oraz ich znajomość i zrozumienie wagi dążenia do ich osiągnięcia zarówno przez nauczycieli, uczniów, jak i rodziców, rolę mediów jako środków dydaktycznych oraz

dobrą znajomość klasy, ucznia i jego środowiska (m.in. domu rodzinnego) w kontekście różnorodności i wielokulturowości.

Bibliografia i webgrafia

1. Denek K. *O lepszą jakość procesu kształcenia*, www.wshe.pl/vladis/vladis15/3.html
2. Jeruszka U. [red.] *Efektywność kształcenia zawodowego. Kształcenie zawodowe a rynek pracy*, Warszawa 2000.
3. Bennett M.J. *Towards ethnorelativism a developmental model of intercultural sensitivity* [w:] Paige M.R. [red.] *Education for the intercultural experience*, Yarmouth 1993, www.geegeip.org/pages/member_resources/idi_developmental_stages.pdf
4. Koszyńska M. *Edukacja wielokulturowa* [w:] Bakalarz M. [red.] *Przywróćmy Pamięć. Materiały pomocnicze dla nauczycieli*, 2006.

Urszula Markowska-Manista jest asystentką na Wydziale Nauk Pedagogicznych w Katedrze Podstaw Pedagogiki oraz sekretarzem Katedry UNESCO im. J. Korczaka Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie
Aleksandra Niedźwiedzka-Wardak jest asystentką na Wydziale Nauk Pedagogicznych w Zakładzie Edukacji Medialnej Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie

*Większość nauczycieli traci czas
na zadawanie pytań, które mają ujawnić to,
czego uczeń nie umie,
podczas gdy nauczyciel z prawdziwego
zdarzenia stara się za pomocą pytań ujawnić to,
co uczeń umie
lub czego jest zdolny się nauczyć.*

Albert Einstein

³ Bennett M.J. *Towards ethnorelativism a developmental model of intercultural sensitivity* [w:] Paige M.R. [red.] *Education for the intercultural experience*, Yarmouth 1993, www.geegeip.org/pages/member_resources/idi_developmental_stages.pdf

⁴ Koszyńska M. *Edukacja wielokulturowa* [w:] Bakalarz M. [red.] *Przywróćmy Pamięć. Materiały pomocnicze dla nauczycieli*, 2006, s. 10.